

KoiKoi: Nukkompndiet

1. Om kjønn hos Ankoï

Opptaksprøvene

Den første natten av KoiKoi samles alle av hvert kjønn for å holde MannRit, NukRit og KvinnRit. Din rolles kjønn ble avgjort på en av disse opptaksprøvene, eller vil bli det hvis rollen er barn.

Er du barn bør du før VelkomstRit gå til en voksen av kjønn du vil bli tatt opp i og si “Jeg vil slutte å være. Jeg vil at en kvinn/nuk/mann skal bli til.” Etter VelkomstRit er det vanlig at de voksne av samme kjønn møtes for å forberede nattens opptaksprøve.

Innholdet i disse er hemlig. Men de har til felles at barnet må demonstrere at de har viktige kjønnsspesifikke egenskaper, og at de voksne av kjønn må enes om at barnet hører hjemme hos dem.

Det er fullt mulig å mislykkes. Barnet som mislykkes kan prøve igjen ved neste KoiKoi, eller prøve å bli tatt opp i et annet kjønn på samme KoiKoi. I slike tilfeller holdes det ekstra opptaksprøver i løpet av den andre natten.

Elskere og fambytte

For nymann og nykvinn, eller de som mangler elsker, er KoiKoi den eneste anledningen til å finne nye elskere på to år.

Det forventes at du selv tar initiativ til å flørte og utforske mulige relasjoner - det er helt OK å flørte, og å ha seg, med flere under KoiKoi. Jevnaldrende venner og (ikke minst) søsken er viktige samarbeidspartnere her. Se kulturkompendiet for mer om flørt, kurtisering og å bytte fam.

Aldmann og aldkvinn er ofte mellommenn som hjelper de unge å finne seg en ny fam, enten de unge vil det eller ei. Det holdes **aldri** noe “rådsmøte” hvor de voksne i fellesskap planlegger fambytter på vegne av de unge - dette avtales mellom famen og den som vil reise med dem.

Relasjoner (bror/søster/mor/far) kan man få gjennom fødsel, eller gjennom adopsjon. Se: AdopsjonsRit. Det er vanlig å gjøre AdopsjonsRit for å få kabalen med fambytter til å gå opp.

Det kjønnseksklusive

Noen ting er forbeholdt bare et kjønn. Om noen av et annet kjønn gjør dette så sees det på som Ondt! Farlig! Feil!

Bare mann	Bare kvinn	Bare Nuk
Bære vann	Tenne bål	Gjøre SpåRit
Reise ut i krig	Føde og amme	Lede VelkomstRit og KoiRit
Være far	Være mor	Tar vare på ald

Det kjønntypiske

Mange ting er assosiert med et kjønn, men ikke forbudt for de andre kjønnene. I vår kultur er det for eksempel typisk mannlig å snekre og bygge ting ute, uten at det dermed er forbudt for kvinner å snekre eller påbudt for menn å samle på power tools. Ankois ideer om det kjønntypiske ser du i tabellen under.

Tenk på om du vil spille en “stereotyp” mann/kvinn/nuk, det motsatte, eller noe midt i mellom. Velg gjerne 1-3 ting fra din rolles kjønn i listen, og en ting fra et annet kjønn, som egenskaper ved din rolle. Er rollen din barn, leker du med egenskaper fra alle tre kjønn, men gjerne med kjønnene du ønsker å bli.

Typisk mannlig	Typisk kvinnelig	Typisk nuklig
Innadvendt og ettertenksom	Utadvendt og rask i replikken	Få ord, mer kroppsspråk.
Slåss med never	Slåss med ord	Slåss ved å skape frykt og usikkerhet
Gir aldri opp å gå mot målet, selv når han burde gitt opp for lengst.	Skjønner når det er på tide å gi opp et gammelt mål og heller finne et nytt.	Uklart hva som er målet og kan flyte gradvis over til nye mål.
Uttrykker følelser med få og korte ord. “Jeg er sint.”	Uttrykker følelser med mange og lange ord. “Det du sa nå gjorde meg veldig sint. Så sint at...”	Uttrykker følelser indirekte - gjennom kroppsspråk, fortellinger, symbolske handlinger.
Har seg med en kvinn	Snakker i detalj med andre kvinn om hvordan det var da hun hadde seg med en bestemt mann	Har de seg? Eller har de rit? (Nuk har kunnskap om måter å ha seg som er ukjente for mann og kvinn.)
Forpliktelse - “Det jeg må gjøre”	Handlinger - “Det jeg gjør”	Mysterier - “Der jeg er”
Utforsker nye jaktmarker.	Passer på at de faste stiene er i god stand.	Sår frø
Sterk og utholdende	Sterk og utholdende	Svak

Om kjønnene i hverdagen (bakgrunnsinformasjon)

På en typisk dag reiser man i mindre grupper ut av leiren for å skaffe mat. Hvem som skaffer mat sammen varierer, og bestemmes gjerne pragmatisk på morgenen (“Du, Kulp - skal vi fange fiskfisk i dag?”). Først når vinteren eller KoiKoi nærmerer seg, begynner man å planlegge for å tørke og bevare mat.

Kvinnkvinn med spebarn har barna med seg når de fisker, jakter småvilt og sanker. Det begrenser hvor effektive de kan være. Faren har et spesielt ansvar for å dele mat med sin søster og hennes spebarn (den praktiske årsaken til at det er viktig å ha en far), men andre i famen hjelper også til. Nykvinn og mannmann drar på de lengre ekspedisjonene. Nuknuk er oftere å finne ved eller nær leiren. Noen må beskytte de minste barna eller syke voksne mot ville dyr, og det er gjerne en nuk. Nuknuk på Koi har også en viktig oppgave i å ta vare på de ald som bor på Koi.

Det forventes at kvinn og mann har en elsker av motsatt kjønn, for å sikre at det blir født spebarn. Andre elskere av andre eller samme kjønn kommer i tillegg.

En typisk kvinn føder 4-7 spebarn i løpet av et liv. Bare halvparten av disse overlever til å bli voksne. Alle kjenner en kvinn som har dødd i barsel. Alle de eldre har opplevd å miste et spebarn. Dette er like vonde opplevelser for Ankoi som det er for oss.

NukNuk er først og fremst et *kjønn* - ikke et presteskap eller en shamanrolle. Som kjønn er de kjennetegnet av sine “to kwath” - at de blander sterkt maskuline og sterkt feminine trekk i ulik grad, eller at de er androgyne, hverken maskuline eller feminine. Stereotypet ses de på som velegnede til omsorg og åndelige sysler. Det er mest nuk som driver helbredelse.

Mann og kvinn kan tolke gjærtegn de ser (en fugl flyr opp fra stien - god jakt denne veien!), men å gjøre rit for spå i fremtiden er eksklusivt nuk-kunnskap. Nuknuk spår på mange ulike måter. Det er vanlig å tegne kwath på knokler, kaste knoklene opp i vinden, og spå ut fra hvordan de lander. Når famen skal bytte leirsted gjør famens nuk Store SpåRit for å se den beste retningen å reise i - veien leses i linjene på leveren til et ofret dyr.

Voldtekt og seksuell trakkasering finnes ikke blant Ankoi. To stykker har seg bare når det er tydelig at begge vil det. (Denne regelen gjelder også off.)

2. Om å være Nuk

De to kwath

Når et barn slutter å være,
og en mann blir til,
så kommer en mannikwath og tar bolig i kroppen hans.

Når et barn slutter å være,
og en kvinn blir til,
så kommer en kvinnkwath og tar bolig i kroppen hennes.

Når et barn slutter å være,
og en nuk blir til,
så kommer to kwath:
en mannikwath og en kvinnkwath,
og tar bolig i kroppen hens.

Noen ganger ser du den ene kwath mer enn den andre
men ikke alltid.

Slik er nuk både mann og kvinn, og hverken mann eller kvinn.
Men mer enn å være både eller hverken
så er en nuk
en nuk.
Hva mener du - underlig?
Har ikke ditt folk mann, kvinn eller nuk?
Ayah! Så fattige dere er.
Fremmed gjør fremmede ting.
Og Ankoier ler.

Omnuk, Fanuk, Nynuk

En nuk som bor **fast** på Koi kalles "fanuk".
En nuk som reiser **omkring** med en fam kalles "omnuk".
Når et barn har sluttet å være, og en nuk har blitt til, kalles hen for nynuk.

Fanuk hjelper ald
og passer på dem
til de er klare til å slutte å være
og et forkwath kan bli til

Fanuk gjør Rit for å hedre de vennlige kwath
så de forblir vennlige
og beskytter oss mot vrede og vonde kwath
så verden holdes i balanse
på Koi

Når en ny nuk har blitt til, er hen i villrede
verden er full av fremmede og fryktinngytende kwath.
Det tar tid for nynuk å lære rit alle nuknuk kan,
hvilke kwath som skal fryktes
og hvilke kwath som bare er fryktinngytende.
Derfor er nynuk alltid fanuk.

Om hen vil bli omnuk med det samme,
så sier vi andre nuknuk "Vent! Bli her. Bli rolig. Kjenn vinden. Først når du kjenner vinden,
kan du la den blåse deg av sted."
Og nynuk venter til neste KoiKoi, eller KoiKoi etter det,
før hen blir omnuk.

Men om det går to KoiKoi
og det tredje KoiKoi etter at nuk ble til kommer
så sier vi til hen:
"Nynuk! Ikke sitt stille.
Nå kjenner vi vinden i deg,
og du kjenner den også.
Finn en fam,
kanskje den fam barnet levde i
kanskje en annen,
og reis med dem."

Senere kan omnuk velge å bli fanuk igjen.

Elskere og barn

En nuk kan ha hvem som helst som elsker: en mann, en kvinn, en nuk.
Noen nuk er elskere for livet. Andre har mange elskere.
Nuk får ikke spebarn.
Om en nuk får et spebarn,
så gis spebarnet til en kvinn.
Hvis ingen mor kan finnes,
gis spebarnet til kwath
i skogen.
For vonde kwath kommer til nuk
som prøver å amme.

Nuk er et kjønn

Noen nuk hører kwath godt og kan mange rit. Andre nuk er nesten døve for kwath, og kan bare de samme rit som mannmann og kvinnkvinn kan. Noen nuk holder seg ved ald sin side, og hjelper dem i alt. Andre nuk løper i skogen, og lar ald være igjen alene. Men når vi gjør rit, og tar vare på ald, er vi ekstra nuklige.

Er din rolle aldnuk eller omnuk bør du være forberedt på å opptre mer “shaman-aktig”: lede rit, tyde tegn, stå nær det mystiske og irasjonelle. Er du fanuk kan du tolke ut fra rollen eller dine egen interesser hvor shamanistisk rollen skal være.

Hvilke barn blir nuk?

Det er mange slags barn som kjenner at de nok heller vil passe bedre til å bli nuk enn å bli mann eller kvinn. Her er noen vanlige kjennetegn:

- Et barn som har naturlig evne til å kommunisere med kwath og som kan oppleve at det mange ganger er enklere å kommunisere med kwath enn med mennesker.
- Et barn som tviler på at det vil finne seg til rette som det kjønn kroppen indikerer at en kommer til å bli som voksen. Barnet med utovertiss som leker kvinn, barnet med innvertiss som leker mann.
- Et barn med utovertiss som helst bare vil elske med barn med utovertiss - et barn med innvertiss som helst bare vil elske med barn med innvertiss.
- Et barn som handler ut fra intuisjon (“følger den vei vinden blåser”), uten å snakke eller tenke.
- Et barn som begynner å spå og ser tegn i naturen. Eller som forteller om sterke, profetiske drømmer.
- Et omsorgsfullt barn, som tar vare på de gamle og syke, heller enn friske barn.
- Et barn som er spesielt nysgjerrig på plantenes medsinske egenskaper, og som leker HelbredRit.

Tips til å spille nuk:

- Vær irrasjonell: si og gjør ting uten noen åpenbar årsak. Trekwath mumler til seg selv. Jeg stirrer intenst på maurkwath. Jeg ler, plutselig! (Det fungerer best om det ikke blir for overdrevet).
- Lytt til intuisjonen. Gjør det du føler for. Siden du er nuk, kan det ikke være teit. Ikke forklar deg.
- Tilstreb tokjønnethet: Ta noen typiske trekk fra det motsatte kjønn og gjør dem til dine egne - kroppsspråk, stemmeleie, utseende. Men bevar og forsterk også noe av det typiske ved ditt eget kjønn. Om du er mann kan du for eksempel prøve å snakke med en lysere stemme enn normalt, men forsterke det maskuline i måten du sitter. Hvis du, som spiller, har en tvetydig kjønnsidentitet: tenk på hvordan du kan forsterke den tvetydigheten.
- Eller - tilstrebe androgynitet: demp alt kjønnsspesifikt i måten du kler, snakker og ter deg. Prøv å treffe et midtpunkt mellom det maskuline og det feminine.

- Vis omsorg for folk som viser tegn til sykdom eller å være slitne.
- Syng, til deg selv. Om noen andre synger til seg selv: sett deg ned ved siden av dem og syng med.
- Gå med rak rygg, og beveg lite på hodet.
- Fortell historier fra kwath-tid.
- Ta lange pauser på uventede tidspunkt når du snakker.
- Tillat deg å være svak, og lene deg på andres styrke.
-

3. Rit

NukNuk kan flere Rit og OrdRit enn mann og kvinn kan.

NukNuk er de eneste som kan lede:

- SpåRit og Store SpåRit

NukNuk er de som oftest leder:

- HelbredRit

Under KoiKoi holdes det flere Rit hvor nuknuk er ledere

- VelkomstRit (ledes av alle nuknuk)
- KoiRit (ledes av aldnuk)
- MinneRit (ledes av omnuk)
- DødsRit (ledes av fanuk)

NukRit

Aldnuknuk har ansvar for at ritet blir ledet. De kan fint dele ansvaret med andre.

o. Forberedelser

En nuk spør barnet: "Hva er det kjæreste du har? Ta det med til NukRit"

Før NukRit, mens det er dag, skal tretre ved Forkwathplassen fylles med bånd av vevd stoff. Barnet skal hjelpe. OrdRit synges for hvert bånd som knyttes.

Før natten bringer en aldkvinn ild til Forkwathplassen. Bålet tennes. Aldkvinn går.

1. Kan barnet høre kwath?

Aldnuk roper på forkwath
og kwath kommer.

Kwath snakker til barnet
og om barnet hører kwath
kan en nuk bli til.

2. Offeret

En aldnuk sier: "Det kjæreste du har, det må du ofre."
Når barnet har gjort offeret,
er hen klar til å slutte å være.

3. Ut i natten.

Omnuk fra barnets fam tar barnet ut i mørket, og gir det til vindkwath.
Nuk går tilbake, barnet blir.
Barnet har sluttet å være.

4. Tilbake til lyset

Det som var et barn, men nå er ingen ting, må gå
gjennom natten
til bålet.

5. En nuk blir til

Nuknuk roper på mannkwath og kvinnkwath
De to kwath kommer og tar bolig i barnet
og en nuk har blitt til.